

JUHLAPUHE - Pyötsaaren kesäjuhla 27.6.2009 - Leila Koponen

Arvoisat kutsuvieraat! Hyvät pyötsaarelaiset!

Tämänkertainen kesäjuhlamme osuu kesän valoisimpaan ja kauneimpaan aikaan. Saaremme perinteisten pensaitten, sireenien ja juhannusruusujen kukinta on ollut harvinaisen muhkea ja pitkä. Luonto kukoistaa. On oikea hetki kokoontua yhteen juuri nyt. Meillä on juhlaan myös erityisaihe: rakenteilla oleva uusi silta. Se on jo nähtävissä, vaikka keskeneräisenä.

Heti kesän alussa minua yllättävästi pyydettiin pitämään **puhe** kesäjuhlassa. Käsitin sen luottamustehtäväksi, enkä voinut kieltäytyä. Myöhemmin sain käsiini juhlan ohjelmaa käsittelevän pöytäkirjakopion, jossa tehtäväni oli määritelty sanalla **juhlapuhe**. Nyt tuntui jo liiankin juhlalliselta, mutta viitteitä aiheesta löytyi myös ja se oli helpotus: jotain vanhan sillan historiasta, ehkä jotain muutakin vanhoista ajoista tulisi mieleeni.

Muistan hyvin talven 1950 kun sillan rakentamista aloitettiin. Olin hiihtelemässä ja näin miesten työskentelevän Kivisalmessa. Käsitykseni mukaan se oli ns. hätäaputyötä ja miehiä oli muualtakin kuin Pyötsaaresta, ainakin Vilniemeltä joku. Kiviä ammuttiin ja siihen tarvittiin ammattilaisia. Ammutuista kivistä ja lohkareista ladottiin tulevalle sillalle oivallinen pohja, veneväylälle jätettiin tilaa. Sen päälle tulisi kansi. Aluksi silta oli vain käveltävä, myöhemmin se vahvistettiin ajoneuvoille sopivaksi. Oli saatu yhteys mantereelle ja mantereelta, mutta tie ei vielä johtanut kylään asti. Kuljettiin kinttupolkua Kotovuoren yli ja laskeuduttiin vaikeasti nykyisen Korpelan ja Jouni Pihljertan tonttien välistä alas. Tarvittiin taas suunnitelmia ja toimintaa. Kotovuoren kyljestä louhittiin osa pois ja päästiin jo kylään asti oikeaa tietä. Sitä jatkettiin pitkin rantaa entistä lehmipolkua seurailen ja nousten entistä kyläkujaa ylös kohti Köyskalliota ja myös Länsniemeen. Vuosien saatossa tiestömme on saatu erinomaiseen kuntoon ja se kattaa koko saaren haarautuen mökkeihin. Siltaa on vahvistettu muutamia kertoja. Viimeisimmällä kerralla väylää laajennettiin ja sen pystyseinät sementoitiin. Vanha silta on ollut kaunis, jopa romanttinen läheisine joutsenpesineen, piennarkasveineen tai merelle avautuvine näköaloineen. Syksy- ja talvimyrskyt ovat koetelleet sitä ankarasti tuhoamisvimmassaan, mutta tiehoitokunta on tehnyt korjaustyönsä moitteettomasti.

Silta ja tie ovat olleet välttämättömiä alkaneelle kehitykselle. Sähkö tuli vuonna 1951. Sodan jälkeen koko Suomessa alkanut autoistuminen lisäsi loma- asutusta, joka kiertää nyt koko saaremme. Yhteen aikaan kulki kylässä myymäläauto. Nykyään palveluauto antaa mahdollisuuksia keskustakäynneille ja kauppareissuille.

Muutama vuosi sitten saimme vesi- ja viemärijohtojärjestelmän. Se tuntui ihan uskomattomalta. "Vettä kalliosta"- kuin ihme Siinain erämaassa. Siinä vanha suomalainen talkoohenki heräsi myös henkiin ja näytti voimansa. Myös kuuluminen EU:hun auttoi asiaa. Vepsun ja Pultereiden saaria on rakennettu yhteisvoimin. Sinne voi suunnata meriretkille.

Pyötsaaren kehittäminen on vaatinut työtä ja taitoa tekijöiltään. Onneksi asujista on löytynyt osaavia, tehtäviensä mittaisia ja vastuuntuntoisia henkilöitä. **Mutta elämää** oli myös ennenvanhaan ennen siltaa ja tietä. Se oli saarelaiselämää. Veneellä kuljettiin ylipuolelle eli mantereelle. Soutaminen opittiin varhain, samoin veneessä tarvittava varovaisuus. Meri antoi osaltaan elatuksen, koska kalaa tuli vielä runsaasti. Saaressamme eli myös laivureita. Minun lapsuudessani lahdella seisoivat talvella ainakin kolme laivaa; pari jahtia ja tervahöyry Auvo. Auvo oli talvisodan alussa Tallinnassa ja joutui siellä vihollisen kaappaamaksi. Laivuri Väinö Malmi itse joutui jäämään sotavankeuteen pitkäksi aikaa. Ennen syntymääni laivureilla oli useampiakin aluksia omistuksessaan. Laivat kulkivat reiviirillä Cronstad, Pietari, Rääveli (Tallinna), Gdansk, Lyypekki, Kööpenhamina, Tukholma esimerkkeinä. Viettiin tynnyreittäin suolasilakoita tai halkoja esim. Vieroon. Ja tyhjiä säkkejä oli jo valmiina ja tuotiin sieltä jo mukana olleet tyhjät säkit täynnä viljaa ja perunoita. Logistiikka toimi. Kauppakumppaneita Virossa sanottiin seproiksi.

Merenkulku vaati paljon erilaisia taitoja ja myös kauppamiehen ominaisuuksia ainakin alusten omistajilta. Nuoret laivapojat omasta kylästä olivat kokeneempien joukossa. Oppivat purjehdusta, merikartan lukua ja tutustuivat reimareihin. Oppivat myös kirvesmiestaitoja. Vieraisissa satamissa heitä myös varoiteltiin vaaroista kuten Nevan jo silloin saastuneesta vedestä. Eräänlainen oppisopimusjärjestelmä.

Meri antoi työtä, jopa varallisuuttakin. **Mutta meri** ei ole ainoastaan **antaja!** Se on myös ottaja ja joskus julma. Mainitsen tässä kylässämme eläneen yritteliään ja menestyneen pyötsaarelaisen laivuri Vihtori Malmin. Hänellä oli monia aluksia ja osaomistuksia. Jahteja olivat Anna, Vesa ja Alli. Kaljaaseja Altis ja Kullervo. Kullervo oli ollut Pietarissa kapinan alkaessa (isäni kertoi jotain siitä). Vuonna 1927 Vihtori Malmi oli tullut Vesa- jahdillaan kotiin marraskuussa, häthätää saunonut ja syönyt. Jahti seisoivat ankkurissa. Puhkesi ankara myrsky. Ankkuri ei pitänyt. Vesa oli vaarassa ajautua rantaan myrskyn kourissa. Vihtori Malmi toimi nopeasti luonteensa mukaisesti, otti mukaansa laivamiehensä Vilho Malmin ja he soutivat kiivaasti alukseen. Vihtori syöksyi nopeasti alas konehuoneeseen ja tarttui vauhtipyörään. Vilho kuuli vain huudahduksen "ei" tai oliko se "hei" ja näki Vihtori Malmin joutuvan vauhtipyörän ja koneen ruhjomaksi. Tämän asian on kertonut minulle Vilho Malmi silminnäkijänä. Se oli hänelle kova järkytys eikä yksin hänelle, vaan koko kylälle. Vihtori oli ollut arvostettuja pidetty mies. Häneltä jäi leski ja 7 lasta, joista nuorin oli vielä äitinsä kohdussa. Onnettomuudesta kerrottiin yhä uudellen. Siitä tuli suorastaan legenda. Tämä oli tapahtunut pari vuotta ennen minun syntymääni. Vesa- jahdin omistajaksi tuli sitten Einari Pihljerta. Allista tuli Vilho Malmin perheen leipäpuu. Saattoi siinä olla muitakin omistajia välillä, mutta minulla ei ole tarkkaa tietoa siitä kuten ei kaljaasienkaan myöhemmistä kohtaloista.

Toisestakin järkyttävästä kohtalosta sain lapsena usein kuulla. Tammiolainen laivuri Emil Harju oli 2.5.1931 lähtenyt hiihtämään kevätjäitä pitkin manteretta kohti. Laiva ilmeisesti odotti Kotkassa. Kuorsalon päässä Launasenniemen kohdalla hauras kevätjää petti ja mies joutui veden varaan ja alkoi huutaa apua. Huudot kuuluivat Pyötsaaren kylään asti ja täältä lähti miehiä juoksujalkaa apuun Tontinlahden polkua metsän yli. Huudot jatkuivat ja varmistivat suunnan. Juostiin venettä kuljettaen. Hädässä oleva mies näki jo apua olevan

tulossa ja huusi: "Minä olen Tammion mies!". Oli heittänyt kellonsa ja lompakkonsa jälle, mutta ei jaksanut enää. Voimat olivat loppuneet ja hän painui veden alle apuun tulleiden miesten nähden. Minä kuulin myös tämän tapauksen isältäni, joka oli yksi niistä, jotka yrittivät pelastaa miehen. Joka kerran kun tästä kerrottiin odotin, että hukkuva pelastuisi.

Meillä on ollut kesäasukkaana vuosikymmeniä Emil Harjun tytär rouva Sirkka Rytkölä. Hänen äitinsä jäi leskeksi 8 lapsen kanssa, joista nuorin oli vielä syntymättä. Mutta nämä Pyötsaaren ja Tammion lesket selviytyivät molemmat kovan kohtalonsa kanssa.

Minäkin sain osani seilaamisesta lapsuudessa. Olin usein mukana Allissa. Ennen talvisotaa minut ehdittiin viedä Helsinkiin asti. En pysty tässä kertomaan siitä juuri mitään. Tulisi liian pitkä juttu. Kerran Kotkan meripäivillä istuin autossamme Kuusisessa nauttien Ruotsinsalmen auringossa kimaltelevasta kauneudesta. Mieleni pohjalta nousi muisto kovassa halkolastissa olevasta pienestä Alli- jahdistä ylittämässä isoa ulappaa. Vain vanhempani ja minä mukana. Tunteeksi nousi myös jonkunlainen tietoisuus miten meren armoilla tuo pieni alus kulki. Silloin en osannut pelätä mitään.

Sotien aikana ja niiden jälkeen Vilho Malmi oli viimeinen laivuri kylässämme. Allin jälkeen hänellä oli isompi laiva, Ilmatar, jolla hän kuljetti halkoja Suomenlahdella työskenteleville miinanraivaajille. Sen jälkeen laiva- aika loppui. Monet asiat olivat muuttuneet. Perinteiset ammatit väistyivät. Työtä piti etsiä muualta. Piti saada parempia yhteyksiä maantielle, etsiä työpaikkoja. Muuttoliikettä pois tapahtui. Nyt eläkkeelle siirtyneet saaren pojat ovat monetkin paluumuuttaneet. On korjattu vanhaa tai rakennettu uutta.

Mökit tai huvilat suorastaan kilpailevat määrässä ja näyttävyydessään. Se, mikä oli ennen asukkaille raskasta työtä, elannon repimistä kalastuksessa tai seilaamisessa, on meille kesäasukkaille lepoa, huvia ja elämysten hakemista. **Meri** ja merenranta kiehtoo meitä kuten entisiä saarelaisiakin. Meitä on nyt vain entistä enemmän. Ja kesäasukkaat ovat olleet innolla mukana yhteisissä projekteissa. Uusia kontakteja on luotu. Kun kulkee rantatiellä, nousee ohittavasta autosta käsi ystävälliseen tervehdykseen, joka lämmittää mieltä.

Tämä yhteinen kesäjuhlamme on taas tilaisuus tutustua ja luoda ihmisten kesken uusia **yhteyksiä**, sanoisinko **siltoja!**